

VMESNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«
Vmesno poročilo velja za obdobje od 01. 01. 2008 do 31. 03. 2008

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv področja v okviru CRP:

Učinkovita in cenejša država

2. Šifra projekta:

V5-0258

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Preverjanje seznamov žrtev druge svetovne vojne in neposredno po njej po matičnih knjigah

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

The verification of death-toll of World War II and it's aftermath in municipal registry offices in Slovenia

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Žrtve, druga svetovna vojna, Slovenija, nasilje, revolucija, matične knjige

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Victims, Second World War, Slovenia, Violence, Revolution, Registers of Births, Marrages and Deaths

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Inštitut za novejšo zgodovino

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

--

6. Sofinancer/sofinancerji:

Ministrstvo za pravosodje

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

8410	Vida Deželak Barič
------	--------------------

Datum: 22. 04. 2008

Podpis vodje projekta:

Dr. Vida Deželak Barič

Podpis in žig izvajalca:

Prof. dr. Jerca Vodušek Starič

II. Vsebinska struktura poročila

1. Opisno poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Skupina je skladno z načrtom in v predhodnih fazah oblikovano metodologijo dela nadaljevala z evalvacijskim preverjanjem podatkov o žrtvah druge svetovne vojne in povojnega revolucionarnega nasilja. Medtem ko se je v preverjanju podatkov iz računalniške baze Inštituta za novejšo zgodovino o okoli 95.000 žrtvah v prejšnjih fazah postopkov preverjanja na podlagi sistematičnega pregledovanja matičnih knjig zaradi specifičnega zgodovinskega razvoja in posledično najvišjega deleža smrtnih žrtev osredotočila na preverjanje podatkov skoraj izključno za območja Dolenjske, Notranjske, Bele krajine in Ljubljane, je v začetku leta 2008 preverjanje razširila še na Štajersko. Za takšno razpršitev lokacij, na katerih poteka delo, se je skupina odločila s ciljem preveriti in eventualno pridobiti nove podatke o žrtvah z območij, ki so bila ves čas pod nemško okupacijo (Štajerska, Gorenjska, Koroška), saj predvideva, da bo s pregledom matičnih knjig na teh območjih ugotovila nove žrtve, ki v bazi podatkov Inštituta za novejšo zgodovino še niso evidentirane; gre predvsem za dve skupini žrtev, za katere ocenjuje, da je obstoječi inštitutski seznam najmanj popoln in zadeva žrtve iz vrst mobilizirancev v nemško vojsko in druge oborožene nemške formacije ter žrtve povojnih pobojev.

V obdobju, ki zadeva poročilo, je skupina nadaljevala z delom na Upravni enoti Ljubljana kot enoti z daleč najvišjim številom žrtev; tu je delo ob hkratni kombinaciji z delom na nekaterih drugih upravnih enotah potekalo od aprila 2007 in je sedaj skoraj zaključeno (pregledati je treba le še matične knjige na krajevnem uradu Vodice). Dalje je preverjala podatke na Upravni enoti Črnomelj, kjer je postopek preverjanja tudi skoraj zaključen, na Upravni enoti Metlika, kjer je preverjanje že končano, ter na upravnih enotah Celje in Ptuj. Preverjanje na celjskem območju bo zaradi visokega števila tamkajšnjih žrtev trajalo dlje časa, enako tudi na ptujski upravni enoti - tu med drugim zaradi razpršenosti uradov, saj skupina pregleduje poleg matičnih knjig na matičnem uradu Ptuj še knjige na kar petnajstih krajevnih uradih te upravne enote.

Kakor v predhodnih fazah je skupina tudi v tej fazi preverjala podatke iz inštitutske računalniške baze s podatki v matičnih knjigah in na tej osnovi predhodno zbrane podatke potrdila, korigirala, dopolnila ali pridobila nove podatke. Pregledovala je mrliške in rojstne matične knjige, pri povojnih naknadnih vpisih smrti v mrliške knjige pa tudi pripadajoče arhivsko gradivo. Postopek preverjanja se ves čas potrjuje kot izjemno pomemben še zlasti v tistih primerih, ko je na osnovi matičnih knjig mogoče ugotoviti nove žrtve, ki jih v inštitutski bazi še ni. Kakor doslej je skupina tudi v tem obdobju pridobila kar nekaj podatkov o novih žrtvah. Iz analize podatkov pravkar zaključenega preverjanja na območju Upravne enote Metlika, ki sodi sicer med manjše, je med drugim razvidno, da je bilo na tem območju ugotovljeno 67 novih žrtev, kar predstavlja kar 15,5% novih žrtev med vsemi žrtvami, ki jih je bilo mogoče preveriti po matičnih knjigah (oziroma 9% v primerjavi s seznamom iz inštitutske baze), pri čemer je bilo mogoče tam preveriti 65% žrtev, za ostale žrtve pa niso bili opravljeni vpisi v mrliške knjige in jih torej ni mogoče preveriti. Omenjeni odstotek preverljivosti nekoliko odstopa navzgor od povprečja, saj je le-ta znašal na osnovi analiz opravljenega dela v lanskem letu dobrih 50 %, vendar so bile tudi takrat opazne razlike med posameznimi ožjimi območji.

Nekateri podatki o opravljenem preverjanju na območju Upravne enote Metlika so predstavljeni v spodnji tabeli 1.

¹ Popis in opis opravljenega raziskovalnega dela vključno z doseženimi delnimi rezultati projekta v skladu s programom. V primeru interdisciplinarno in interinštitucionalno sestavljenih projektov posebej navedite uspešnost oz. neuspešnost tega sodelovanja. Opis naj bo stvaren, sklicujoč se na zastavljene naloge in vlogo v projektni skupini glede na medsebojni dogovor o sodelovanju na projektu.

Tabela 1

Upravna enota Metlika	Št. preb. današnje občine Metlika leta 1941	Št. žrtev v bazi INZ	Št. žrtev preverjenih po matičnih knjigah	Št. novih žrtev po matičnih knjigah	% preverjenih žrtev glede na število vseh žrtev	% vseh žrtev na število prebivalstva
Matični urad Metlika	11316	744	432	67	58,3 %	6,8%

V zvezi z gornjo tabelo velja posebej opozoriti na nižji odstotek žrtev med prebivalstvom v tem delu Bele krajine v primerjavi z ostalimi območji nekdanje Ljubljanske pokrajine, kar je mogoče razložiti z manjšo silovitostjo notranjega slovenskega spora in spopada na tem območju.

Pregled matičnih knjig za območje Štajerske je že na začetku preverjanja, čeprav bodo širše analize opravljene šele po zaključenem delu na posameznih upravnih enotah, že delno potrdil predvidevanja, da bo na podlagi tega vira mogoče ugotoviti nove žrtve iz vrst tistih kategorij žrtev, ki v pregledani literaturi in arhivskem gradivu niso bile zabeležene. Za današnjo občino Kidričevo se je npr. pokazalo, da je kar 35 % oseb preverjenih po matičnih knjigah novih; predvsem so to mobiliziranci v nemško vojsko in osebe neugotovljenega statusa. Pri nekdanji občini Grajena (danes sodi k občini Ptuj), pa je delež novih žrtev celo višji od 50 %.

Projektna skupina se je v tem obdobju sestala petkrat. Delovni sestanki so bili namenjeni pripravam seznama žrtev za objavo na portalu Zgodovina Slovenije-Sistory, ki ga upravlja Inštitut za novejšo zgodovino in je že dostopen javnosti. Obravnavala je problematiko kategorizacije posameznih podatkov v računalniški bazi, npr. o statusih žrtev, okoliščinah smrti in povzročiteljih smrti. Za potrebe portala je oblikovala besedila o metodologiji in problematiki izvajanja popisa žrtev ter o historiatu izvajanja projekta. Nadaljevala je z neposrednimi pripravami za prenos seznama žrtev na portal, pri čemer bodo v skladu s predhodno odločitvijo v prvih fazah objavljene le tiste žrtve, katerih identiteto je bilo oziroma bo mogoče preveriti po matičnih knjigah. Objavljanje seznama bo postopno in bo sledilo tempu preverjanja podatkov po matičnih knjigah. Trenutno število objavljenih žrtev je 7654, za prenos na portal pa so pripravljene podatki še za okoli 2000 žrtev.

Ob predstavitvi projekta popisa žrtev druge svetovne vojne in povojnega nasilja na spletni strani je skupina opravila tudi analizo vseh do sedaj zbranih podatkov v inštitutski bazi. Z analizo, ki je umeščena v širši zgodovinski kontekst, so podani pomembni parametri, ki omogočajo interpretacijo značaja druge svetovne vojne in neposrednega povojnega obdobja na območju Slovenije.

Nekateri najpomembnejši rezultati analize v tej fazi raziskave zbranih podatkov so predstavljeni v spodnjih tabelah št. 2 in št. 3.

Tabela 2 – Žrtve druge svetovne vojne in neposredno po njej glede na vojni status na celotnem območju današnje Republike Slovenije (1941–1946):

Vojni status	Št. žrtev	Delež žrtev glede na vse žrtve	Delež žrtev/ št. preb. (1.492.031)
Civili in neugotavljen vojni status	32.397	37,5	2,4
Aktivisti OF	3.248		
Partizanske enote	31.721	33	2,1
Vaške straže	865	17	1
Slovenski četniki	469		
Domobranci	14.522		
Vpoklicani v tuje vojske	10.999	12	0,7
Jugoslovanska kraljeva vojska	331	0,3	
Evropski odpor	122	0,2	
Zavezniške enote	66		
Skupaj	94.740		6,3

Tabela 3 – Žrtve druge svetovne vojne in neposredno po njej na območju današnje Republike Slovenije, razdeljene glede na njihov vojni status in glede na njihovo regionalno pripadnost:

Vojni status	Ljubljanska Pokrajina (336.297 preb.)	Gorenjska (183.464 preb.)	Koroška (18.770 preb.)	Primorska (260.000 preb.)	Spodnja Štajerska (596.500 preb.)	Prekmurje (97.000 preb.)	Neznani kraj bivanja žrtve
Civilisti in neugotavljen vojni status	8.099	3.412	471	5.207	11.152	1.259	2.797
Aktivisti OF	1.599	515	12	404	590	16	112
Partizanske enote	9.409	5.444	429	7.408	6.859	106	2.066
Vaške straže	818	9	2	1	12		23
Slovenski četniki	244	29	1	4	178		13
Domobranci	11.427	2.049		249	41		756
Vpoklicani v tuje uniformirane enote	57	1.897	132	1.263	7.290	242	118
Jugoslovanska kraljeva vojska	83	43	4		168	7	26
Evropski odpor	26	1		85	6		4
Zavezniške enote	1	4		46	5	6	4
Skupaj	31.763	13.403	1.051	14.667	26.301	1.636	5.919
Delež žrtev na število prebivalstva pokrajine	9,4	7,3	5,6	5,6	4,4	1,7	/

Poleg navedenega je projektna skupina redno spremljala novo literaturo, ki obravnava problematiko žrtev. Zbirko podatkov je dopolnjevala tudi prek neposrednih stikov, ki jih je vzpostavila z raziskovalci te tematike. V zadnjem obdobju je npr. pridobila izpopolnjen seznam žrtev z ljutomerskega območja.

2. Ocena o stopnji realizacije programa in zastavljenih ciljev (samoevalvacija)²:

Preverjanje podatkov iz računalniške baze podatkov o žrtvah druge svetovne vojne in povojnega revolucionarnega nasilja ter pridobivanje novih podatkov na osnovi pregleda mrliških in rojstnih matičnih knjig ter arhivskega gradiva na pristojnih uradih upravnih enot je potekalo kontinuirano in skladno z delovnim načrtom. Kot je bilo že predhodno poročano, izvajanje projekta bistveno določata zamudnost postopka preverjanja in narava terenskega dela.

3. Morebitne spremembe programa in njihova utemeljitev³:

4. Bibliografski in drugi doseženi rezultati projektne skupine⁴:

DEŽELAK BARIČ, Vida. *Komunistična partija Slovenije in revolucionarno gibanje 1941–1943*, (Razpoznavanja, 7). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2007. 429 str. [COBISS.SI-ID 236870656]. Monografija med drugim obravnava vprašanje žrtev med komunisti, ki sta jih izzvala zgodnji odpor, pogojen z revolucionarnimi cilji komunistov, ter okupatorjeve represalije. Knjiga je izšla je januarja 2008 in je bila predstavljena na tiskovni konferenci na Inštitutu za novejšo zgodovino 18. marca 2008.

Izvajanje projekta Preverjanje seznamov žrtev druge svetovne vojne in neposredno po njej po matičnih knjigah je predstavljeno v okviru celovitega projekta popisa žrtev druge svetovne vojne in zaradi nje na portalu Zgodovina Slovenije - Sistory, ki je dostopen na www.sistory.si od marca 2008 dalje. Na njem so in bodo tudi v nadaljnjih fazah objavljeni najprej podatki prav o tistih žrtvah, ki jih je mogoče preveriti na osnovi pregleda matičnih knjig.

² Realizacija programa z utemeljitvijo večjih odstopanj od stopnje realizacije glede na vsebinski in terminski plan projekta

³ Samo v primeru večjih sprememb oziroma odstopanj od sprejetega programa.

⁴ Navedite vse morebitne objave vezane na izvajanje projekta in ostale podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov, vključno s predstavitevami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

